

PSYCHOANALYTISCH WERKEN MET GROEPEN

Corine van der Veer, psychoanalytisch en groepspsychotherapeut
21 april 2022, NVPP.

1

KENMERKEN VAN ALLE GROEPEN

- Er is sprake van een zekere setting, taak, rollen, afspraken en een doel.
- Er zijn altijd bepaalde spanningsvelden in een groep tussen:
  - Individu-groep
  - Behoud/stilstand-verandering/groei
  - Gelijk zijn – anders zijn
  - Taakgericht – gevoelsgericht

corine van der veer © 2022

2

KERNDILEMMA

Hoe kan ik hier met anderen....

...een deel van de groep zijn en me verbonden voelen (wens: erbij willen horen, angst: opgeslorpt te worden).

...en een individu zijn, mezelf als een apart persoon voelen (wens: mezelf zijn, onderscheiden van de ander, angst: uitgestoten worden)

corine van der veer © 2022

3

KERNERVARINGEN IN GROEPSITUATIES

- Wederzijdse afhankelijkheid en conflict
- Identiteit: veelvoud en eenheid van voorstellingen en hieraan gebonden affecten over zichzelf en de ander (spiegelpaleis).
- Interactienetwerk: rol en plaats in het gezin

4

GROEPSDYNAMISCH KIJKEN

- Gedrag van een individu in de groep is een representatie van de groep als geheel.
- Wat er in de groep gebeurt heeft altijd invloed op de individuele leden afzonderlijk.
- Dubbele dynamiek: individu en groep werken dynamisch op elkaar in.
- Bi-focale bril.

corine van der veer © 2022

5

---

corine van der veer © 2022

6

7

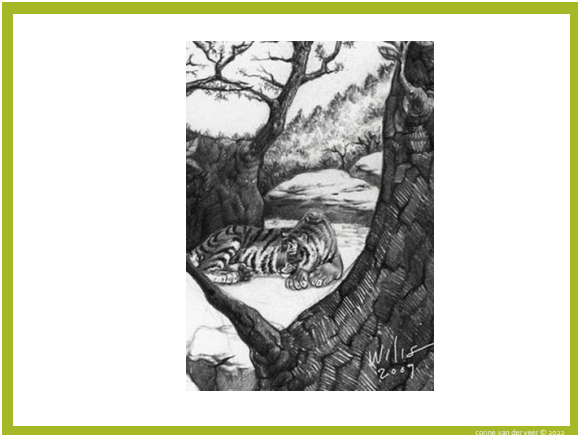

8

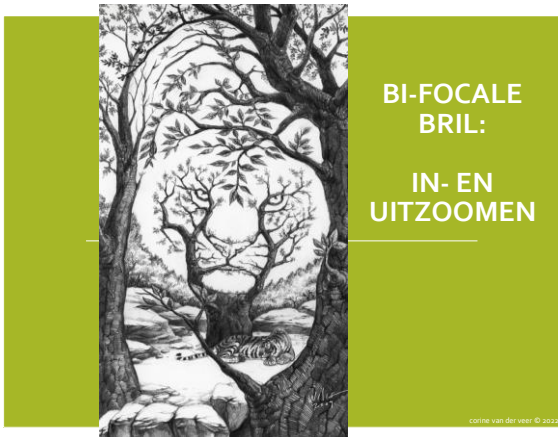

9

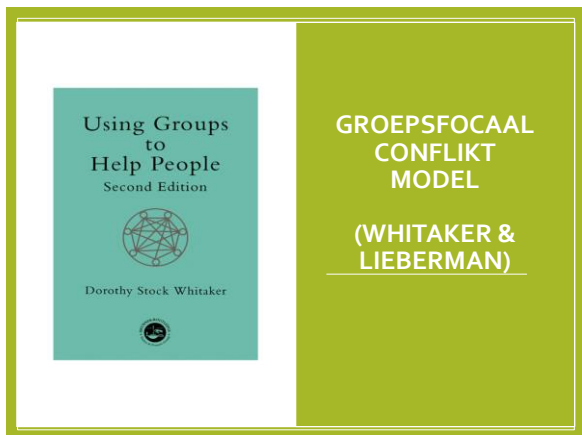

10

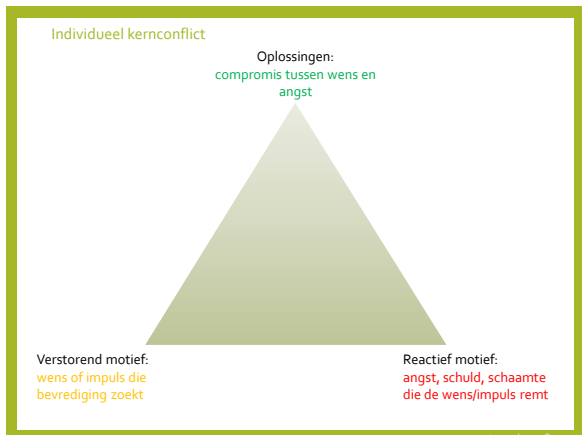

11

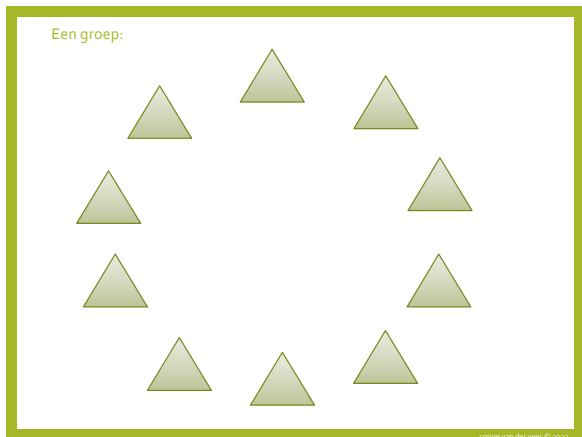

12

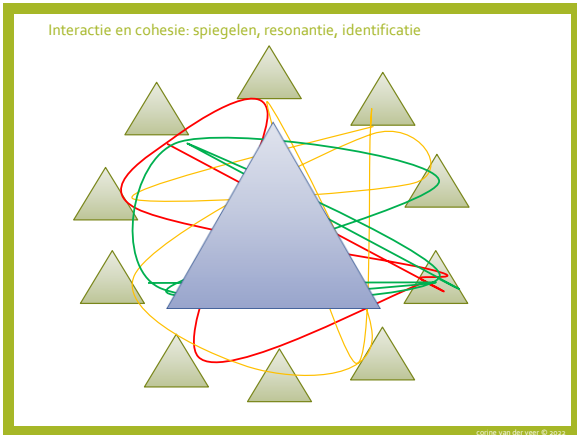

13

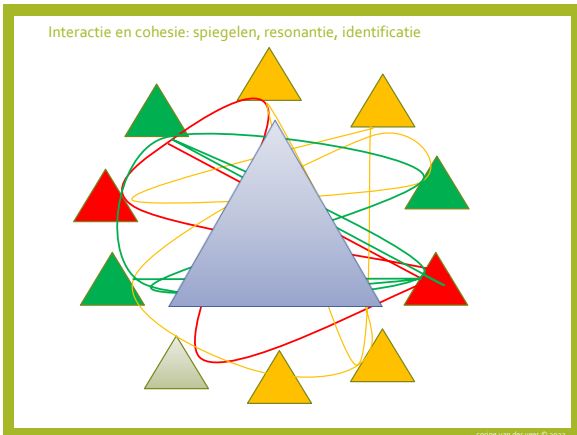

14

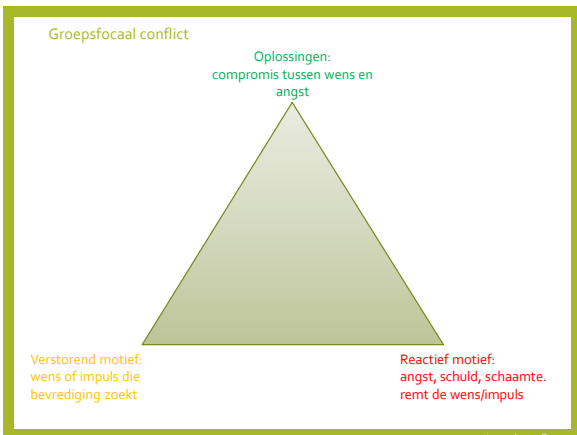

15

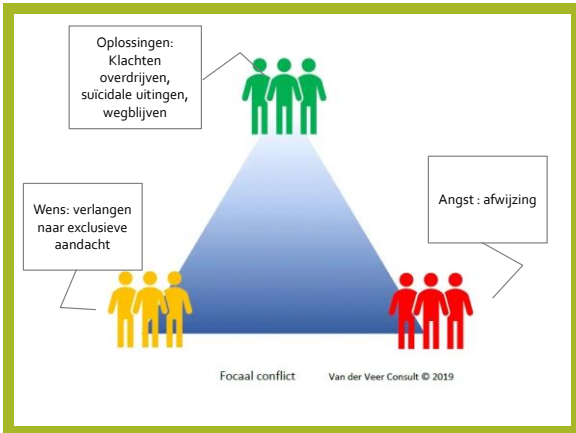

16

17

Wens/impuls	Angst	Oplossing
Aandacht krijgen	Afkeuring	Dilemma bespreken Tijdsblokken afspreken
Uniek willen zijn	Uitgelachen worden	De eigen afwijkende mening delen Stoppen met de groep omdat men aansluiting zegt te missen
Boosheid op de therapeut	Uit de groep gezet te worden	Met een aantal kritisch zijn over de gang van zaken in de groep. Voorstellen zaken anders aan te pakken. Wegblijven. Via PI een zondebok creëren.
Verlangen naar meer intimiteit	Uitgelachen te worden, alleen komen te staan	Een bondje zoeken in de groep met 1 of enkele anderen Buiten de groep om contact zoeken met groepsleden
Verdriet tonen	Genegeerd worden	Heel veel aandacht geven aan het verdriet van de ander. Loochening van verdriet

corine van der veer © 2022

18

- Conflict tussen **wens/impuls** en **angst/remming** opgelost door een **compromis**
- Groep zoekt collectief naar een compromis oplossing voor gemeenschappelijke focale conflicten, waarbij men streeft naar: zoveel mogelijk wensvervulling met zo min mogelijk angst.
- Oplossingen zijn gesloten (meer angstreductie) of open (meer ruimte voor de wens).
- Ontwikkeling van een groep = toename van open oplossingen

**SAMENGEVAT:
GROEPSFOCAAL
CONFLIKT
MODEL**

19

Hoe kom je achter een focaal conflict?

- Luisteren met een psychoanalytisch oor
- Bi-focale bril opzetten (in- en uitzoomen)
- Tegenoverdracht waarnemen: voelen, fantaseren, vrij associëren
- Afweer observeren: op groeps- en individueel niveau

corine van der veer © 2022

20

GROEPSAFWEER: HOE HERKEN JE DAT?

- Weinig nuances in meningen/uitingen
- Niet stilstaan/afronden van onderwerp
- Actief formeel en passief formeel
- Kloof gedrag en gevoel; verbaal en non-verbale uiting
- Onderlinge verschillen niet ter tafel
- Onvrij voelen afwijkend te zijn (mening, gevoel, gedachte)
- Eigen sterke gevoelens: irritatie, verveling, ingezogen voelen.
- 'Offline' gaan van mentaliserend vermogen (bij de leden en/of leider)

corine van der veer © 2022

21

- Rituelen, normen en codes: gesloten > open
- Splitsing in groep: subgroepvorming
- Splitsing tussen groep en andere groepen/omgeving (vb. wij die in therapie zijn, en zij die dat niet zijn).
- Rolfixaties: vb. de co-therapeut, de zondebok, de denker, de gevoelige, de grenswachter, de rationele.
- Basisaanname-functioneren van Bion

22

NIVEAU'S GROEPSFUNCTIONEREN

BEWUST NIVEAU:

- Structuur
- Strategie
- Visie
- Financiën
- Functionies
- Rollen
- Iden
- Regels/afspraken
- Gedrag

ONBEWUST NIVEAU:

- Informele rollen
- Normen
- Waarden
- Cultuur
- Informele regels
- Emoties
- Sleer
- (Tegen)overdracht

23

BION

- bewust niveau: **de werkgroep** (taak, afspraken, rollen, grenzen)
- onbewust niveau: **de basis-aanname groep** (gevoel, type interactie, fantasie)
- 3 variaties:
  - Afhankelijk/tegenafhankelijk
  - Vecht-vlucht
  - Paarvorming
- Basisaannames kunnen de werkgroepfunctie ondersteunen of beperken
- Basisaanname functioneren heeft een afweerfunctie.
- Rigide basisaannames beperken groei

24

AFHANKELIJK / TEGENAFHANKELIJK

- De groep gedraagt zich *alsof* ze afhankelijk zijn van een leider, door wie ze zich laten leiden/verzorgen/bepalen.
- Voelbaar: onmacht.
- Zichtbaar: passief en volgend gedrag van de formele of informele leider.

25

VECHT/VLUCHT

- De groep gedraagt zich *alsof* er een gevaar is waar men tegen moet strijden, danwel waarvoor men moet vluchten.
- Voelbaar en zichtbaar is de agressie naar buiten gericht (de groep is krachtig) of naar binnen gericht (destructief voor de groep).
- Of zichtbaar is de vermindering, het niet nemen van verantwoordelijkheid

26

PAARVORMING

- De groep gedraagt zich *alsof* ze geloven in een nieuwe toekomst die voortkomt het een relatie tussen 2 partijen.
- Voelbaar: idealisatie en hoop. Passiviteit, geen verantwoordelijkheid nemen. Evenwicht.
- Zichtbaar: een koppel wordt belangrijk gemaakt, verwachtingen worden geprojecteerd op deze nieuwe relatie.
Men stelt zich niet afhankelijk op van een bestaande leider, maar van een leider die ooit zal komen (Messias fantasie)

27

28

29
